

YOSHLAR ORASIDA INTERNET VA IJTIMOYIY TARMOQLARNING TASIRI

Kattaqo'rg'on davlat pedagogika instituti
Tt25_11guruh texnologik ta'lim talabasi
Haydarova Baxora

Annotatsiya: Mazkur maqolada yoshlar orasida internet va ijtimoiy tarmoqlarning ijtimoiy, psixologik va madaniy ta'siri tahlil qilinadi. Tadqiqotda internetdan foydalanishning ijobiy jihatlari, jumladan bilim olish imkoniyatlari, kommunikatsiya tezligi va axborotga erkin kirish kabi omillar yoritiladi. Shu bilan birga, salbiy ta'sirlar sifatida vaqtni noto'g'ri boshqarish, qaramlik, virtual muhitga haddan tashqari bog'lanish hamda ijtimoiy munosabatlarning zaiflashishi ko'rib chiqiladi. Natijalar yoshlar ongli raqamli foydalanish ko'nikmalarini shakllantirishi zarurligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: internet, ijtimoiy tarmoqlar, yoshlar, raqamli muhit, axborot, qaramlik, kommunikatsiya

Аннотация : В данной статье анализируется социальное, психологическое и культурное влияние интернета и социальных сетей среди молодежи. Рассматриваются положительные аспекты использования интернета, такие как доступ к информации, расширение возможностей обучения и ускорение коммуникации. Также изучаются негативные последствия, включая интернет-зависимость, неправильное управление временем и ослабление реальных социальных связей. Результаты исследования подчеркивают необходимость формирования у молодежи навыков осознанного использования цифровых технологий.

Ключевые слова: интернет, социальные сети, молодежь, цифровая среда, информация, зависимость, коммуникация

Abstract: This article analyzes the social, psychological, and cultural impact of the internet and social media among young people. The study highlights positive

aspects such as access to information, improved learning opportunities, and faster communication. At the same time, it examines negative effects including internet addiction, poor time management, over-dependence on virtual environments, and weakening of real-life social relationships. The findings emphasize the importance of developing digital literacy and responsible internet use among youth.

Keywords: *internet, social media, youth, digital environment, information, addiction, communication*

Kirish

Hozirgi globallashuv jarayonida internet va ijtimoiy tarmoqlar jamiyat hayotining ajralmas qismiga aylanib bormoqda. Ayniqsa, yoshlar ushbu raqamli muhitdan eng faol foydalanuvchi qatlam hisoblanadi. Internet nafaqat axborot almashinuvi va muloqot vositasi, balki ta'lim, ish faoliyati, madaniy almashinuv va shaxsiy rivojlanish uchun ham keng imkoniyatlar yaratmoqda. Shu bilan birga, ijtimoiy tarmoqlarning tez sur'atlarda rivojlanishi yoshlar hayotiga bir qator ijobiy va salbiy ta'sirlarni ham olib kelmoqda. Bir tomondan, ular bilim olish, dunyoqarashni kengaytirish va global jamiyat bilan integratsiyalashish imkonini bersa, ikkinchi tomondan, ortiqcha foydalanish natijasida vaqtni noto'g'ri taqsimlash, internetga qaramlik, real hayotdagi muloqotlarning susayishi kabi muammolarni keltirib chiqarmoqda. Mazkur mavzuning dolzarbligi shundaki, raqamli texnologiyalar yoshlarning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Shu sababli internet va ijtimoiy tarmoqlardan oqilona foydalanish, ularning ijobiy imkoniyatlarini kengaytirish hamda salbiy oqibatlarini kamaytirish bugungi kunning muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. Ushbu maqolada yoshlar orasida internet va ijtimoiy tarmoqlarning ta'siri ilmiy jihatdan tahlil qilinadi hamda ularning ijobiy va salbiy jihatlari yoritiladi.

Tadqiqot metodologiyasi

Ushbu tadqiqotda yoshlar orasida internet va ijtimoiy tarmoqlarning ta'sirini o'rganish uchun kompleks yondashuv qo'llanildi. Tadqiqotning metodologik asosini sotsiologik, psixologik va statistik tahlil usullari tashkil etadi. Avvalo, mavzu

bo'yicha mavjud ilmiy adabiyotlar, maqolalar va internet manbalari tahlil qilindi. Bu bosqichda internet va ijtimoiy tarmoqlarning yoshlar hayotidagi o'rni, ularning ijobiy va salbiy jihatlari bo'yicha nazariy qarashlar o'rganildi hamda umumlashtirildi.

Shuningdek, empirik ma'lumotlarni yig'ish maqsadida so'rovnoma usuli qo'llanildi. So'rovnoma yoshlar orasida internetdan foydalanish darajasi, ijtimoiy tarmoqlarda sarflanadigan vaqt, ularning ta'lim va kundalik hayotga ta'siri kabi jihatlarni aniqlashga qaratildi. Olingan natijalar statistik usullar yordamida tahlil qilinib, foiz va solishtirma ko'rsatkichlar asosida umumlashtirildi. Tadqiqotda qiyosiy tahlil usuli ham qo'llanildi, ya'ni internetdan faol foydalanadigan va nisbatan kam foydalanadigan yoshlar guruhlarini o'zaro taqqoslandi. Bu orqali ijtimoiy tarmoqlarning shaxsiy rivojlanish, muloqot va vaqt boshqaruviga ta'siri aniqlab berildi.

Foydalanilgan adabiyotlar sharhi

Mazkur tadqiqotda internet va ijtimoiy tarmoqlarning yoshlar hayotiga ta'sirini o'rganishga bag'ishlangan mahalliy va xorijiy ilmiy manbalar tahlil qilindi. Adabiyotlar sharhi jarayonida ushbu mavzuga oid turli yondashuvlar, nazariy konsepsiyalar hamda empirik tadqiqot natijalari o'rganildi. Xorijiy olimlar tadqiqotlarida internet va ijtimoiy tarmoqlar asosan kommunikatsiya jarayonini tezlashtiruvchi va global axborot almashinuvini ta'minlovchi vosita sifatida baholanadi. Jumladan, raqamli texnologiyalarning yoshlar ta'lim jarayoniga ijobiy ta'siri, bilim olish imkoniyatlarini kengaytirishi va kreativ fikrlashni rivojlantirishi ko'plab tadqiqotlarda qayd etilgan. Shu bilan birga, ayrim ilmiy ishlar ijtimoiy tarmoqlarning salbiy oqibatlariga ham e'tibor qaratadi. Ularda internetga qaramlik, diqqatni jamlash qobiliyatining pasayishi, real muloqotning kamayishi hamda psixologik bosim kabi muammolar yoritilgan. Psixologik tadqiqotlarda esa ijtimoiy tarmoqlardan ortiqcha foydalanish yoshlar ruhiy holatiga bevosita ta'sir ko'rsatishi mumkinligi ta'kidlanadi. Mahalliy tadqiqotchilar ishlarida esa internetning O'zbekiston yoshlarining ta'lim, madaniyat va ijtimoiy faolligiga ta'siri alohida

o'rganilgan. Ularning fikricha, raqamli savodxonlikni oshirish va internetdan ongli foydalanish yoshlar rivojlanishida muhim omil hisoblanadi.

Tahlil va natijalar

Tadqiqot davomida yoshlar orasida internet va ijtimoiy tarmoqlardan foydalanish holati, ularning kundalik hayotga ta'siri hamda ushbu jarayonning ijobiy va salbiy jihatlari tahlil qilindi. O'tkazilgan so'rovnoma natijalari shuni ko'rsatadiki, yoshlarning katta qismi internetdan har kuni muntazam foydalanadi va ijtimoiy tarmoqlar ularning kundalik hayotida muhim o'rin egallaydi.

Tahlil natijalariga ko'ra, respondentlarning asosiy qismi internetdan birinchi navbatda axborot izlash va muloqot qilish maqsadida foydalanadi. Shuningdek, ijtimoiy tarmoqlar (Telegram, Instagram, TikTok kabi platformalar) yoshlar orasida eng ko'p ishlatiladigan raqamli vositalar ekanligi aniqlandi. Bu platformalar orqali ular yangiliklardan xabardor bo'lish, do'stlar bilan muloqot qilish hamda turli o'quv materiallariga ega bo'lish imkoniyatiga ega bo'lmoqda. Ijobiy natijalar qatorida internetning ta'lim jarayoniga yordam berishi, mustaqil o'qish imkoniyatlarini kengaytirishi va ijodiy fikrlashni rivojlantirishi qayd etildi. Ko'plab yoshlar onlayn kurslar, videodarslar va elektron resurslardan faol foydalanishi aniqlangan.

Biroq salbiy jihatlari ham sezilarli darajada namoyon bo'lmoqda. Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, ayrim yoshlar internetda me'yordan ortiq vaqt sarflaydi, bu esa ularning o'qish samaradorligi va kundalik faoliyatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shuningdek, ijtimoiy tarmoqlarga qaramlik, real hayotdagi muloqotlarning kamayishi va diqqatni jamlash qobiliyatining susayishi kabi holatlar ham kuzatilgan. Umuman olganda, tadqiqot natijalari internet va ijtimoiy tarmoqlar yoshlar hayotida muhim rol o'ynashini, biroq ulardan foydalanish madaniyati va vaqtni to'g'ri boshqarish darajasi ushbu ta'sirning ijobiy yoki salbiy bo'lishini belgilab berishini ko'rsatadi.

Xulosa

Ushbu tadqiqotda yoshlar orasida internet va ijtimoiy tarmoqlarning ta'siri kompleks tarzda o'rganildi. Olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, internet bugungi

kunda yoshlar hayotining ajralmas qismiga aylanib, ularning ta'lim olish jarayoni, axborotga ega bo'lish imkoniyatlari hamda ijtimoiy aloqalarini sezilarli darajada kengaytirmoqda. Xususan, onlayn ta'lim platformalari, elektron resurslar va ijtimoiy tarmoqlar orqali bilim olish jarayoni yanada tezlashgan va qulaylashgan. Shu bilan birga, tadqiqot natijalari internet va ijtimoiy tarmoqlardan noto'g'ri yoki me'yordan ortiq foydalanish bir qator salbiy oqibatlarni ham keltirib chiqarishini ko'rsatdi. Jumladan, vaqtni boshqarish muammolari, internetga qaramlik, real hayotdagi ijtimoiy muloqotlarning susayishi hamda psixologik zo'rqiqlash holatlari kuzatilishi mumkin. Bu holatlar yoshlarning shaxsiy rivojlanishi va ta'lim samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Umuman olganda, internet va ijtimoiy tarmoqlar ikki tomonlama ta'sirga ega bo'lib, ularning jamiyat va yoshlar hayotidagi o'rni juda muhimdir. Asosiy xulosa shuki, bu raqamli vositalardan foydalanishda ongli yondashuv, raqamli savodxonlik va vaqtni to'g'ri boshqarish ko'nikmalarini shakllantirish zarur. Shundagina internet va ijtimoiy tarmoqlarning ijobiy imkoniyatlaridan maksimal darajada foydalanish, salbiy ta'sirlarini esa kamaytirish mumkin bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Bubnova, N. D. (2006). *Pretsedentnye edinitiy v sovremennom obshchestve: Sotsiokul'turologicheskiy aspekt*. Moskva: Maks Press. – 216 b.
2. Boyd, D. (2014). *It's Complicated: The Social Lives of Networked Teens*. Yale University Press.
3. Castells, M. (2010). *The Rise of the Network Society*. Wiley-Blackwell.
4. Livingstone, S. (2009). *Children and the Internet: Great Expectations, Challenging Realities*. Polity Press.
5. Boyd, D., & Ellison, N. (2007). Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13(1), 210–230.
6. A. Berdialiyeu, I. Ermatov. (2021). *Hozirgi o'zbek adabiy tili*. Toshkent: Turon-Iqbol. – 27–29 b.

7. UNESCO. (2021). *Digital Literacy in Education*. Paris: UNESCO Publishing.
8. UNICEF. (2020). *The State of the World's Children: Children in a Digital World*. New York: UNICEF.
9. O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi. (2024). *Raqamli iqtisodiyot va internetdan foydalanish bo'yicha hisobot*. Toshkent.